

**OPLEIDING
PLATFORM JEUGD**

KENNISWERKPLAATS
JEUGD FRIESLAND

Webinar dinsdag 21 mei 2024

De verklarende analyse

Mythes, best practices en uitdagingen

Harrie van Leeuwen & Marca Geeraets

Bureau PEERS

PEERS

1. Een groep mensen, die gelijk zijn in leeftijd, kwaliteiten, kwalificaties of een vergelijkbaar belang of belangstelling hebben en gemeenschappelijke gedragscodes
2. Een peer-to-peernetwerk (of P2P) is een logisch netwerk van peers die in dit netwerk gelijkwaardig zijn en diensten aan elkaar kunnen aanbieden
3. Een lid van de Britse en Ierse adelstand die de titel voert van hertog, markies, graaf, burggraaf of baron
4. *Archaïsch*. Een metgezel

[1175 -1225;<Oud Frans *per* <Latijn *pār* equal]

EVEN VOORSTELLEN

Wij zijn

Harrie van Leeuwen, kinder- en jeugdpsychiater, n.p.

Marca Geeraets, GZ psycholoog

en werken bij Bureau PEERS

- Wij ondersteunen implementatieprocessen
- Publiceren oa over vakbekwaam redeneren en geven er training in
- Maken verklarende analyses bij vastgelopen casuïstiek

PROGRAMMA

19:00 – 20.00

20:00 – 20.15 Pauze

20:15 – 21:15

- **Feit** of **mythe**?
- **Best practices** mbt
Stap 1: de vraagverheldering
Stap 2: de verklarende analyse
- **Uitdagingen** voor de komende tijd

Feit of mythe?

**De verklarende
analyse is niets
nieuws: we doen
het al lang**

Sommige sectoren, therapeutische stromingen, organisaties, professionals noemen de uitwerking van de **verklarende analyse**:

- integratief beeld
- casusconceptualisatie
- structuur diagnose
- verklarende diagnose
- gezinspatronen

Doel is **reductionisme** (eenzijdigheid/voorbarige conclusies) **tegengaan**.

- Engel, George (1977): bio-psycho-sociaal model.
- Het ligt **niet alleen** aan de ouders, of alleen aan de jongere of aan de maatschappij.
- Er wordt **niet alleen** naar de moeilijkheden/ symptomen/ signaalgedrag/ waarneembaar gedrag) gekeken.
- Maar **breder** (brede analyse*): naar de invloeden die hebben bijgedragen aan het **ontstaan** van de moeilijkheden en aan de invloeden die maken dat moeilijkheden **niet vanzelf weg gaan**.

▪ # Hoe dan??

* Hervormingsagenda Jeugd 2023 - 2028

- Helaas is er (inter)nationaal **geen gouden standaard** over **hoe** de verklarende analyse/ integratief beeld/ casusconceptualisatie etc tot stand moet komen en **hoe** het resultaat er uit moet zien.

Wel wordt door velen de noodzaak onderschreven dat

- bij **ingrijpende beslissingen** de oordeels- en besluitvorming aantoonbaar **zorgvuldig** en **volledig onderbouwd** hoort te zijn en
- de **werkhypothese** over **alle relevante invloeden** (**ongunstig** maar ook **gunstig** in relatie tot de moeilijkheden) de **basis** moet vormen voor de doelen en werkwijze na de ingrijpende beslissing.

De voorkeur gaat uit naar een **gedragen/ gedeelde** verklarende analyse waarin het **gezin zich herkent** en waarvan het gezin zich **eigenaar voelt**.

Feit of mythe?

**De verklarende
analyse is heel
veel werk en heel
moeilijk**

Het klopt dat systematisch redeneren inspanning en tijd kost (systeem 2 redeneren)

Een vlot **toegankelijke beschikbaarheid** van de **relevante informatie** versnelt het proces. (Dat is nu vaak niet het geval; dikke dossiers met veel dubbelingen, weinig focus en te weinig informatie over het dagelijks functioneren).

Het helpt om met een **vast format** te werken dat is **ingebed in het werkproces** (en elektronisch cliënt dossier).

Vakkennis en **ervaring** met het maken van een verklarende analyse die 'to the point' is, helpt om het vlot te doen.

Er is ondersteunend materiaal en er zijn hulpmiddelen beschikbaar.

Je doet het
zowiezo

Het vormt de
kern van je
professionaliteit

Als je geen expliciete verklarende
analyse maakt, werk je impliciet toch
met een verklaring

- Maar die is dus niet uitgeschreven.
- Hoe implicieter, hoe groter de intuïtieve component.
- Hierdoor is communicatie met cliënten en collega's minder effectief.

De pijlers van een vakbekwame gedragen verklarende analyse

Kennis van de vakliteratuur

Vakkennis

Kennis van professionele bias

Redeneervaardigheden

Logisch inzicht & kritisch denken

Evidence based oriëntatie

Attitude en ervaring

Behoeftte om besluitvorming te onderbouwen met gezonde redenering

Voorkeur voor intuïtie of voor systematisch redeneren

Tekortkomingen vanuit een eenzijdige visie op de verklarende analyse

Beschouwing enkel vanuit vakkennis	Paternalistisch attitude (geen gedragen VA)
Beschouwing enkel vanuit attitude en ervaring	Afgaan op gevoel en patroonherkenning
Beschouwing enkel vanuit redeneervaardigheden	Bullshit in; bullshit out. Een verklarende redenering kan gevuld zijn met mythes en psychologie van de koude grond.

PROGRAMMA

19:00 – 20.00

20:00 – 20.15 Pauze

20:15 – 21:15

- **Feit** of **mythe**?
- **Best practices** mbt
Stap 1: de vraagverheldering
Stap 2: de verklarende analyse
- **Uitdagingen** voor de komende tijd

Stap 1:

Welke ontwikkeling/gedrag/opvoedsituatie is zorgwekkend (waarneembaar, concreet, feitelijk, evalueerbaar)?

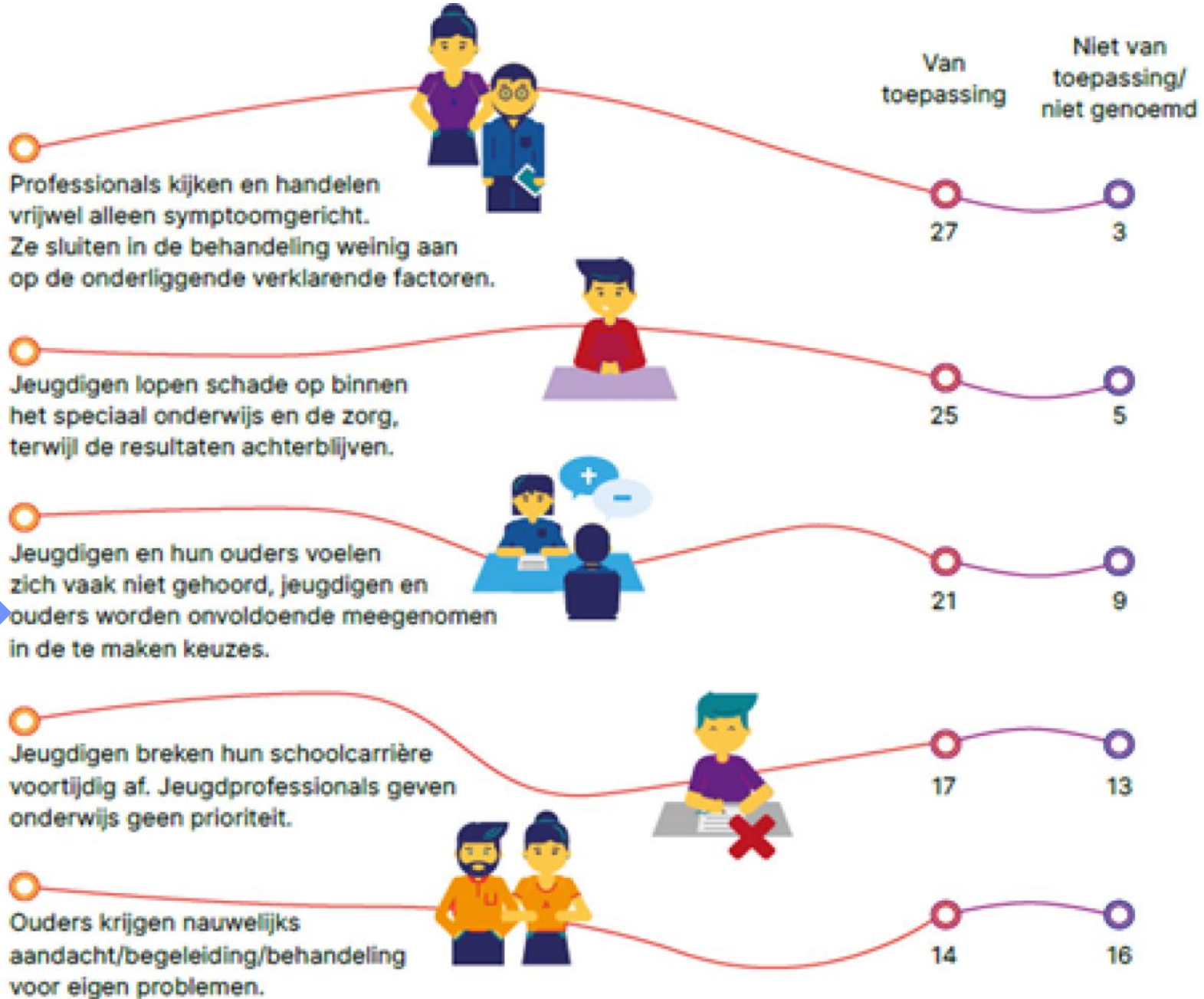
Stap 2:

Waardoor zijn de moeilijkheden er? Wat zijn de aanjagende factoren? Welke mechanismen/ patronen zijn er IN RELATIE TOT de problematiek?

WAT is er aan de hand:
feitelijk, waarneembaar

De hulpverlenings cyclus

best
practices

Stap 1a van de vraagverheldering: de klachteninventarisatie

Maak een goede start (1a klachteninventarisatie) door **alle betrokkenen** te vragen **waarvoor ze hulp willen**, wat **prioriteit** heeft en wat ze er voor **in de plaats wensen**.

Vat dit (in waarneembare gedragingen) **samen** in de **eigen woorden** van de betrokkenen.

Jeugdige

Aanmeldreden

1. Ik ben overdag vaak moe, lig veel op bed, slaap laat in
2. Ik ga niet naar school: had vaak conflicten, moeite met concentreren

Wensen

1. Diploma halen
2. Weer een normaal leven leiden (niet alleen thuis zijn en gamen)

Ouders

Aanmeldreden

1. Gaat sinds een paar maanden niet meer naar school; veel conflicten
2. Veel ruzies thuis (en daarvoor ook op school)

Wensen

1. Dat onze zoon weer naar school gaat
2. Wij weten hoe we kunnen reageren bij hoogoplopende conflicten

Verwijzer

Aanmeldreden

1. Thuiszitter
2. Veel verbale agressie op school

Vraag

1. Behandeling agressie problematiek

**best
practices**

Stap 1b van de vraagverheldering: de probleemverkenning

Stap 1b: **orden** en **cluster** daarna als professional de moeilijkheden in een top 3, neem in de beschrijving **geen voorbarige verklaringen** op en gebruik **geen vage** en/of **veroordelende taal**: houd het **feitelijk** en waarneembaar.

Geen vage omschrijvingen door professional

‘Carly zit niet lekker in haar vel’;

‘.....doordat ouders te weinig holding bieden’;

Niet beschuldigend of zelfs beschadigende taal

‘Timon is zelfbepalend’; ‘zij manipuleert’; ‘hij is lui’; ‘zij toont geen respect’

Momentje voor jezelf

Formuleer op vaardigheidsniveau: vervang vaagtaal door **moeite om**

Ipv 'Amina heeft een negatief zelfbeeld'

Waar zou Amina moeite mee kunnen hebben?

Amina heeft moeite om.....

Ipv 'Timon is zelfbepalend'

Waar zou Timon moeite mee kunnen hebben?

Timon heeft moeite om.....

Momentje met ons

Formuleer op vaardigheidsniveau: vervang vaagtaal door **moeite om**

Ipv 'Amina heeft een negatief zelfbeeld'

Amina heeft mogelijk moeite om succes aan zichzelf toe te wijzen; te geloven invloed te hebben; overtuigd te zijn oplossingen te kunnen bedenken die anderen de moeite waard vinden; overtuigd te zijn ergens beter in te kunnen worden door te oefenen

Ipv 'Timon is zelfbepalend'

Timon heeft mogelijk moeite om zich aan te passen aan ideeën/wensen van anderen; om opdrachten op te volgen; om dingen te doen op de manier van de leerkracht/ andere kinderen; om het te doen op een manier die niet zelf is bedacht, om eigen ideeën los te laten; om compromissen te sluiten

best practices

Stap 2: de verklarende analyse

Formuleer de **top 3** van de moeilijkheden waar men hulp bij wil. Over deze top 3 heb **je overeenstemming** met de betrokkenen.

In de verklarende analyse ga je nu verklaren:

- Waardoor de moeilijkheden **zo ernstig zijn als ze zijn**
- Waardoor ze **aangejaagd**, soms zelfs **uitgelokt** worden (zijn er triggers, is er een patroon? Ontstaan in het verleden? Wat in het heden?)
- Waardoor de moeilijkheden **niet vanzelf verdwijnen**
- Vanuit een transactionele visie: zowel **persoons- als omgevingsfactoren** uit het 1^e, 2^e en 3^e milieu

Maar ook:

- Waardoor de moeilijkheden **niet ernstiger zijn dan ze zijn**. Wat nu **al werkt**. **Wie, doet nu wat, waardoor** de moeilijkheden niet erger zijn en
- Welke **positieve eigenschappen** van het kind/ jongere zijn **helpend irt de moeilijkheden**

best practices

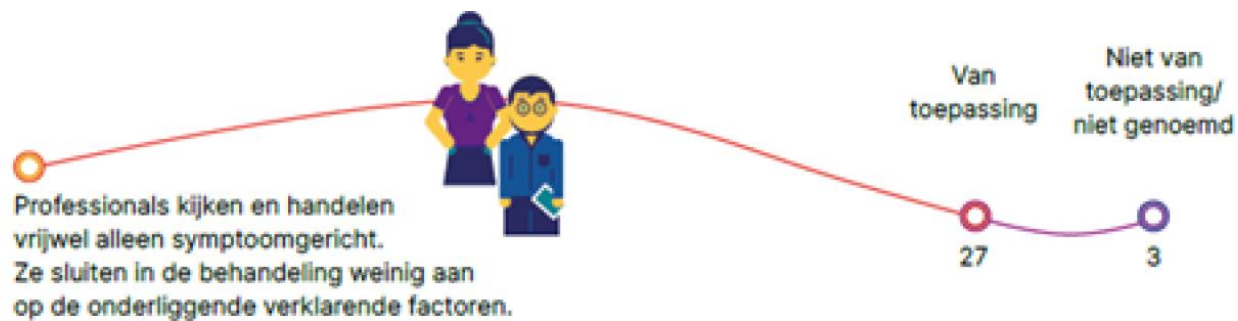
Stap 2: de verklarende analyse

5 bio-psycho-sociale P's mbt de casusformulering (o.a. Kuyken, e.a. (2008), Henderson & Martin (2014))

1. **Presenting problem**: de feitelijke waarneembare moeilijkheden/ symptomen/ signaalgedrag/ waarneembaar gedrag
2. **Precipitating factors (why now?)**: aanjagende uitlokkende omgevings**stressoren** (antecedenten)
3. **Predisposing factors (why me?)**: **kwetsbaarheden** (door aanleg en/of leerervaringen) die vatbaarder maken (aanjagend en/ of onderhoudend) voor omgevingsstressoren
4. **Perpetuating factors (Why does it continue?)**: aanjagende onderhoudende omgevings**stressoren** (gevolgen)
5. **Promotive factors**: persoonlijke **kracht** en **steun**bronnen irt de moeilijkheden die **veerkracht** bevorderend zijn

Kuyken, W., Padesky, C. A., & Dudley, R. (2008). *Collaborative case conceptualization: Working effectively with clients in cognitive-behavioral therapy*. Guilford Press.

Henderson, S. W., & Martin, A. (2014). Case formulation and integration of information in child and adolescent mental health. *IACAPAP e-textbook of child and adolescent mental health*. Geneva: International Association for Child and Adolescent Psychiatry and Allied Professions.

Eenzijdige focus

“Wij werken systemisch: wij richten ons alleen op de ouders. Wij kijken niet naar het kind.” (systemisch = transactioneel)

Vage verklaringen

“Vader heeft een rugzakje”; “moeder heeft een belast verleden” (hoe ziet dit er uit in het dagelijks functioneren?)

Te abstracte verklaringen

“Vechtscheiding”; “geen passende leeromgeving”;

Onnodig beschadigend

“Sterke wil: zelfmoordpoging om zijn zin te krijgen”

Onvoldoende proximale relatie met de huidige moeilijkheden

“Couveusekindje”

Nadelen twee kolommen weergave van ongunstige en gunstige factoren

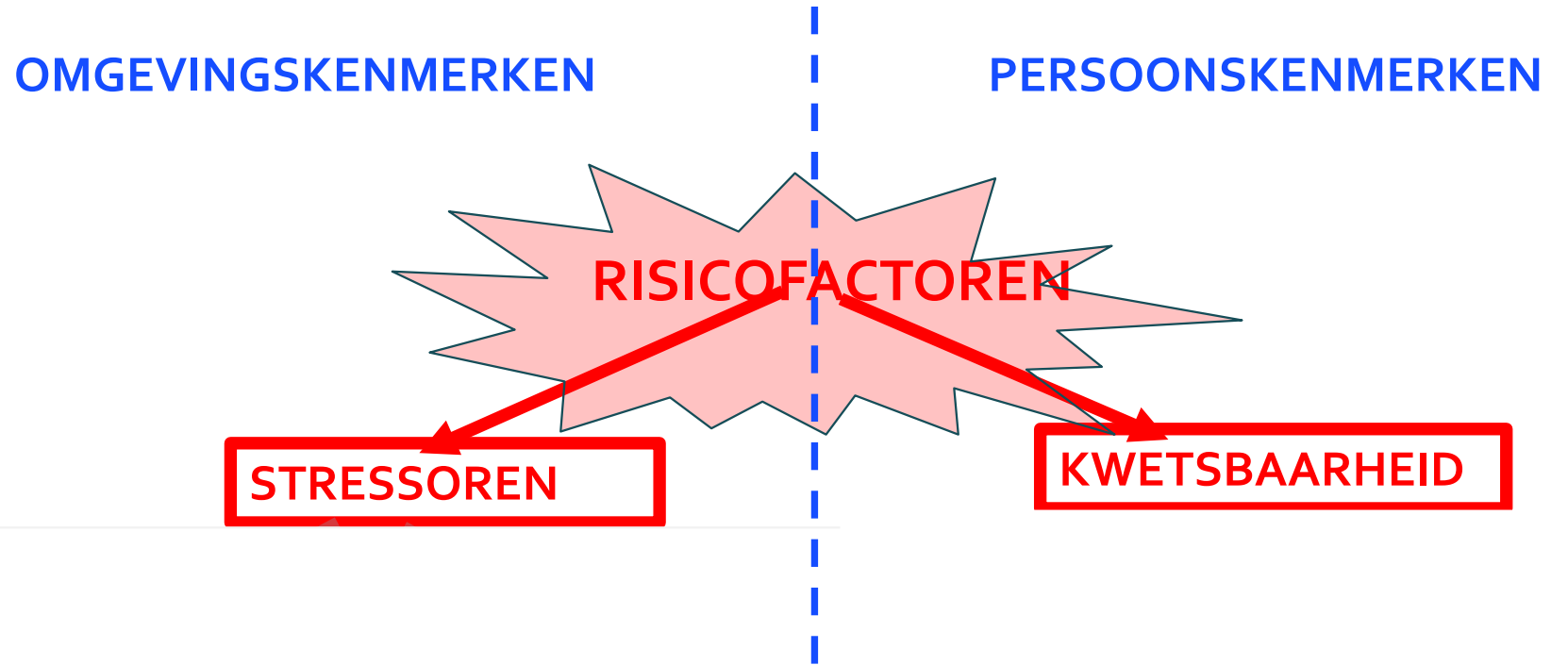
Risico/ zorgen	Protectief/ krachten
Pleegmoeder die moeite heeft niet geïrriteerd te reageren tijdens meningsverschillen	Humor
Ervaringen in het verleden mbt huiselijk geweld	Wil iets bereiken
Snijdt zichzelf	Doorzettingsvermogen
Voelt zich onzeker over de toekomst	Houdt van zingen
Onvoldoende tijd bij het maken van toetsen	Goede vriendin op school

Nadeel 1: oa geen onderscheid tussen kindfactoren en omgevingsfactoren

Nadeel 2: geen prioritering; onduidelijk wat met wat samenhangt

Nadeel 3: plaatsing in een tabel suggereert ten onrechte een verband tussen risico's en protectieve factoren die op een rij staan. Er is in dit geval een pseudo-verklaring

Redeneren over
'risicofactoren'
met
'Kwetsbaarheid
-stress model'

Risicofactor impliceert: de kans op een probleem wordt groter

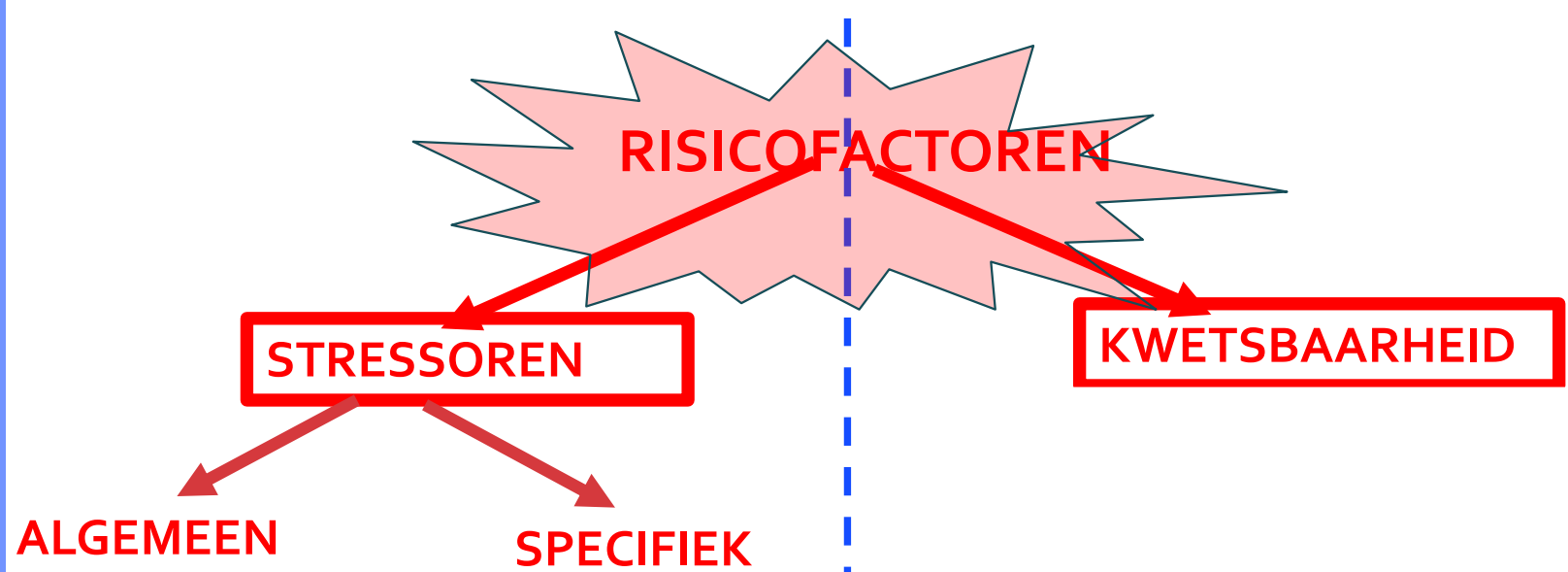
De termen **stressoren** en **kwetsbaarheden** impliceren een
mechanisme;

Ze hebben een **verklarende rol**.

Redeneren
over
'risicofactoren'

OMGEVINGSKENMERKEN

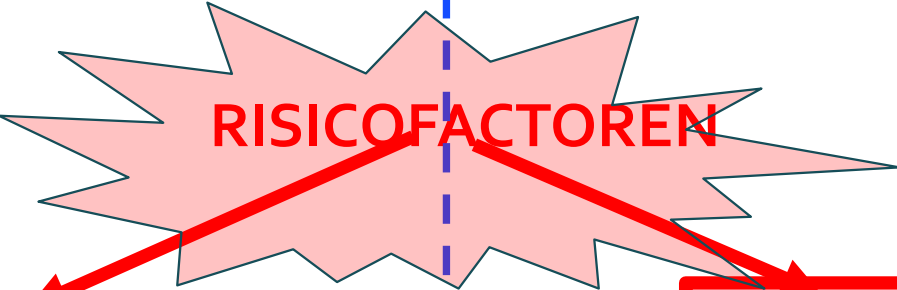
PERSOONSKENMERKEN

Redeneren
over
'risicofactoren'

OMGEVINGSKENMERKEN

PERSOONSKENMERKEN

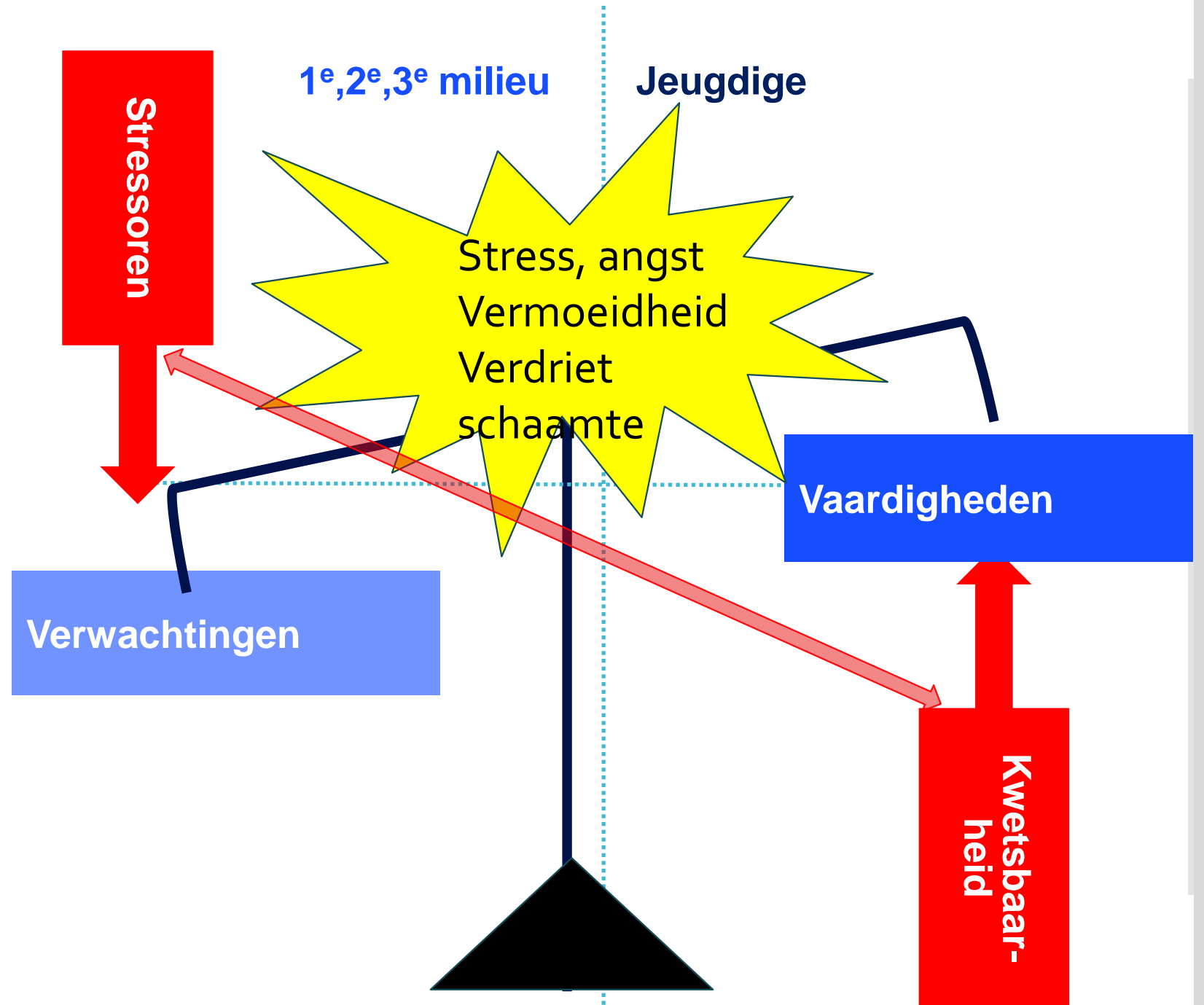
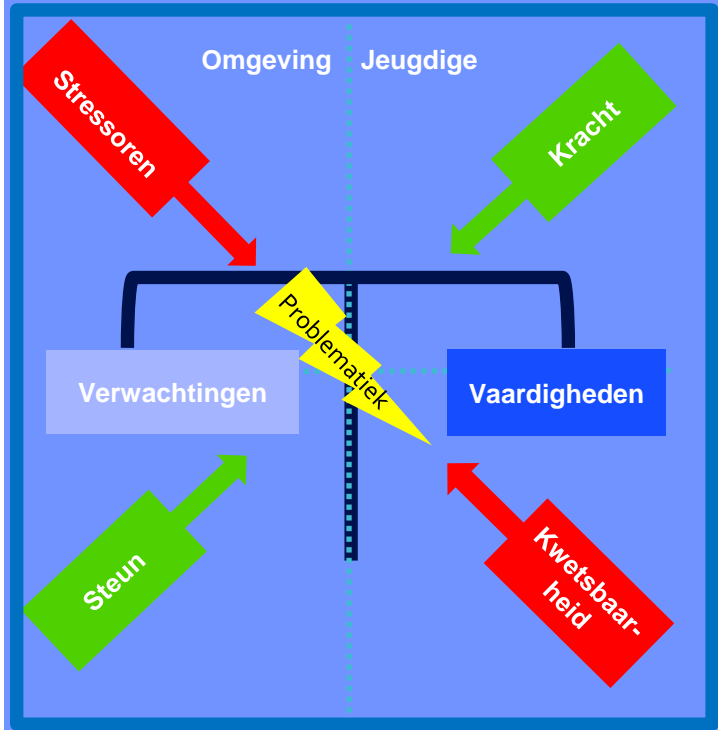
ALGEMEEN

BEINVLOEDBAAR OF
NIET-BEINVLOEDBAAR

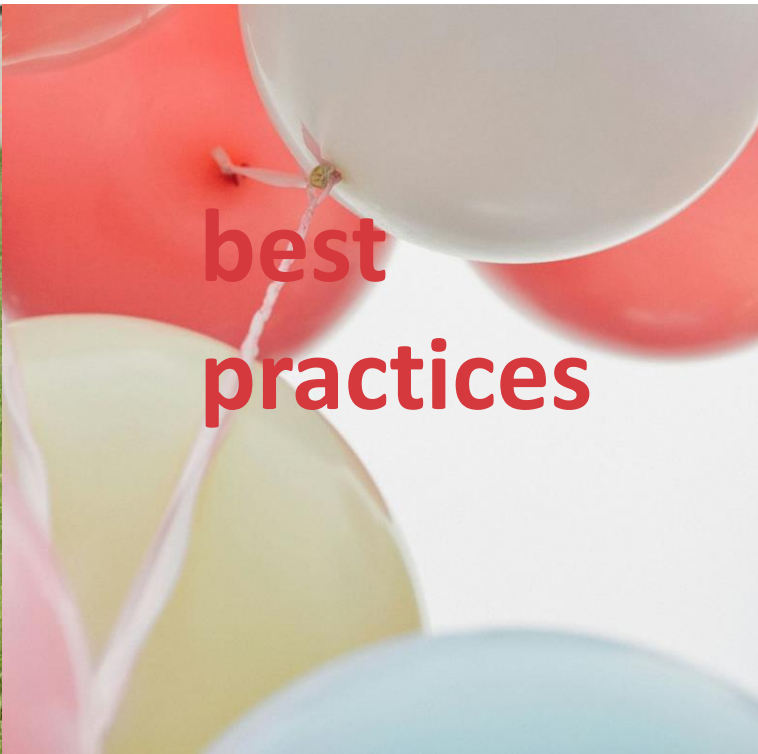
redeneren over psychopathologie

Geen prioritering en onduidelijk wat met wat samenhangt op welke manier

Risico/ zorgen	Protectief/ krachten
Pleegmoeder die moeite heeft niet geïrriteerd te reageren tijdens meningsverschillen	Humor
Ervaringen in het verleden mbt huiselijk geweld	Wil iets bereiken
Snijdt zichzelf	Doorzettingsvermogen
Voelt zich onzeker over de toekomst	Houdt van zingen
Onvoldoende tijd bij het maken van toetsen	Goede vriendin op school

Beter: vanuit de samenhang 'als-dan', 'waardoor', 'meer-minder' voorspellend verklaren mbt de verschijnselen

Klachten / verschijnselen	Omgevingsbelemmeringen	Kwetsbaarheid jeugdige
<i>De reden dat jullie hier zijn..</i>	<i>Voor jou is het moeilijk als..</i>	<i>Dat is voor jou moeilijk omdat jijhebt meemaakt....en..</i>
Snijdt zichzelf	Als pleegmoeder geïrriteerd reageert tijdens meningsverschillen	Ervaringen in het verleden mbt huiselijk geweld waardoor sommige situaties voor jou een trigger zijn (doen jou/je lichaam denken aan) waardoor je snel hoge spanning voelt
	Als	

best practices

Stap 2: de verklarende analyse

- De verklarende analyse bevat de **omgevingsinvloeden** en de **persoonskenmerken** (zowel gunstig/bevorderend als ongunstig/belemmerend) die een **handelingsgerichte, voorspellende** impact hebben op de moeilijkheden van het kind(eren)
- **Ouders en jongeren** kunnen aan de hand van de VA **aan anderen toelichten** over wat er aan de hand is, wat daarop van invloed is en waar ze hulp bij nodig hebben

Een ouder vertelt

Een ouder
vertelt

PROGRAMMA

19:00 – 20.00

20:00 – 20.15 Pauze

20:15 – 21:15

- **Feit of mythe?**
- **Best practices** mbt
Stap 1: de vraagverheldering
Stap 2: de verklarende analyse
- **Uitdagingen** voor de komende tijd

Uitdagingen

- Verklarende analyse zien als een **dynamische** werkhypothese
- Uitwerken van **context specifieke** analyses (schoolprobleem, opvoedprobleem, gezinsprobleem?)
- In plaats van te abstracte verklarende analyses naar **handelingsgerichte voorspellende** verklarende analyses
- Voor ogen houden dat het een **communicatiemiddel** is
- Ouders/teners moeten **zelf** kunnen pitchen
- Helder krijgen wat **criteria** zijn van een goede VA

Criteria

Vraagverheldering
Verklarende analyse
Doelen
Interventies
samen met

KENNISWERKPLAATS
JEUGD FRIESLAND

kinder- en jeugdpsychiatrie
karakter

Reflectie instrument

VRAAGVERHELDING

a. Klachteninventarisatie perspectief betrokkenen

- Er is duidelijk omschreven welke zorgen er zijn over het gedrag/ de ontwikkeling/ de klachten van het kind(eren) en waarneembare gedragingen van het kind(eren)
- De zorgen zijn beschreven in de woorden van de betrokkenen, met voorbeelden uit het dagelijks leven
- Er is benoemd wat voor hen prioriteit heeft waarbij ze hulp willen
- Er is benoemd wat de wensen zijn: wat ze er graag voor in de plaats zouden zien mbt het functioneren in het dagelijks leven

b. Diagnostische professionele probleemverkenning

- Feitelijk, waarneembaar, niet beschuldigend
- De moeilijkheden/ klachten zijn geordend in clusters (Top 3)
- Aard, beloop, omvang en ernst zijn voor elk cluster geformuleerd

Etc etc

- Een verklarende analyse van psychosociale problemen **verklaart** waardoor de problematiek is ontstaan, voortduurt of zelfs verslechtert en is **handelingsgericht voorspellend**.
- Voor een verklarende analyse is de **inbreng** adhv voorbeelden van de jeugdige, opvoeders en andere betrokkenen **noodzakelijk**. Samen met de ondersteunende vakkennis, het vakbekwaam redeneren en ervaring van de beroepskracht.
- Het proces van **samen verhelderen** begint **alle** betrokkenen
- Het visualiseren van de **aanjagende interacties** in hun **samenhang op 1 A4** helpt om overzicht te krijgen
- **Ook meervoudige gezinsproblematiek** kan op 1 A4
- Een **gedragen visie** op WAT (feitelijk en concreet) er aan de hand is en **WAARDOOR** het niet vanzelf verdwijnt (=verklarende analyse) is de basis voor **gedeelde besluitvorming** over doelen en plan van aanpak.

SAMENVATTENDE VERKLARENDE ANALYSE van Angelien

09 april 2024

Ongelukkigheidsfactoren		Factoren jeugdige	
<p>1. Situatie van de omgeving</p> <ul style="list-style-type: none"> - Situatie waar omringd en/of veel informatieverwerking nodig is en/of die te veel bezwaart. - Situatie met onvoorspelbare schakelings. - Omgeving die teveel gangen/taak te doen moet/voert. - Omgeving die te veel mee gaat in de behoeftes van prikkelend: te veel voor onvoorspelbare situaties. 	<p>2. Verwachtingen van anderen</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Schadelijke reacties op stress, behoeften 2. Gevoelde leefstijl en gezonde manier om met stress om te gaan 3. Meedoen op school, voldoende taakgericht gedrag in de klas 	<p>3. Inbreng van anderen</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Aggressief woedegevoel (schreeuwen), schadelijke klachten (hoofdpijn, misselijkheid) 2. Ongedragde manier in het omgaan met stress: te lang gemeen, gebrekkig, onvoorspelbaar, onvoorspelbaar, onvoorspelbaar 3. Confrontatieproblemen in de klas waardoor onvoorspelbare veranderingen in schoolstof 	<p>4. Staat van de omgeving</p> <ul style="list-style-type: none"> - Je bent verbaasd en schrikkelijk sterk waardoor samen een plan maakt mogelijk is. - Je hebt hulp en je bent adrem waardoor het samen brengen, maar ook versterken van mogelijkheden steeds beter gaat. - Je bent een staan voor je vrienden waardoor zij ook aan jou hebt helpen zijn
<p>5. Samen die niet af te schrijven kan het</p> <ul style="list-style-type: none"> - Behoeften die nodig, samen opbrengen: geven en gebrekkigheid en geschreeuw krijgen - Meerdere behoeften wat zij niet en het is suggestie voor: "je zie dat je handen ernstig worden, zullen we de film even op pauze zetten" - Volder die een link bent om samen met jou het gemeen te worden en te helpen - Niet te spreken op de behoeften, vooral in de klas, om te kunnen helpen met en stappen/uitdagingen verduidelikt om vooraf te voorzien 	<p>6. Aanpak van de jeugdige</p> <ul style="list-style-type: none"> - Je hebt langere verkenning en een schakelend helpend: kan op snelle overprikkeling, maar ook kans op dringende registratie van informatie en externe prikkels. - Je herkent sociale informatie met altijd juist genoeg, waardoor je moeite hebt te de informatie op andere. - Je hebt moeite om schadelijke spanning te reguleren bij overprikkeling (inname met het weten van informatie) heeft niet mogelijk. - Je hebt een leegschiedens van afwijzing: je weet je (niet) te helpen. - Je hebt moeite om negatieve ervaringen te vergeten en moet er flexibel aan denken 		

Op de website vrij toegankelijk:

[Pagina met informatie](#)

[Publicaties](#)

[Animaties](#)

[Mindmaps](#)

[Digitale tool](#)

harrievanleeuwen@bureaupeers.nl

marcageeraets@bureaupeers.nl

**HARRIE VAN LEEUWEN
EN MARCA GEERAETS**

Vakbekwaam
redeneren
in de
jeugdhulp

Boom